TOBRU

T o l k e b r u k e r

Hvordan bruke tegnspråktolk på en god måte

Prosjektleder: Margareth Hartvedt

Prosjektmedarbeider: Stig Krarup-Pedersen 1.1.2012 – 31.10.2012

Morten Svendsen Brynhildsen: 1.2.2013 – 30.6.2014

INNHOLDSFORTEGNELSE

Bakgrunn	s. 3
Sammendrag	s. 3
Problemstilling	s. 3
Forord	s. 4
Om prosjektet	s. 5
Prosjektbeskrivelse	s. 6
Modulene	s. 7
Webportalen	s. 7
Oppsummering	s. 8
Avslutning	s. 8
Kilder	s. 9
Om TOBRU	s. 9

Bakgrunn

Kunnskap i hvordan bruke tolk er viktig for hørselshemmedes identitetsdannelse. I Norge regner Norges Døveforbund (NDF) med at det finnes 600 utdannede tolker og ca. 5000 døve og tunghørte (tegnspråklige tolkebrukere) i tillegg benytter cirka 10 000 hørende personer tegnspråk fordi de er i familie med, er venner, nabo, medstudenter eller arbeidskollega av døve og tunghørte (det er ca. 700.000 hørselshemmede i Norge). Det totale tallet på tegnspråkbrukere er ca. 16 500 når man også tar med fagfolk som benytter tegnspråk i sin yrkesutøvelse. Den offentlige tolketjenesten startet i 1994 og er forholdsvis ny. I dag brukes det ingen ressurser på å utvikle gode tolkebrukere. Vi som bruker tolketjenesten har ikke fått et systematisk kurstilbud på hvordan bruke tolk i ulike sammenhenger. I så måte vil prosjektet imøtekomme et opplevd behov fra den aktuelle brukergruppen. Vi har vært i kontakt med NAV sentralt og NAV tolketjenesten for å hente informasjon til prosjektbeskrivelsen. Deres respons er at et slikt prosjekt som vil øke tolkebrukernes kompetanse bruk av tolk i ulike situasjoner vil være i tråd med NAV's intensjon om økt brukermedvirkning. Vi ser et stort behov for utvikling av kunnskap i bruk av tolk i ulike tolkesituasjoner, vil passe godt med det NAV selv arbeider med.

Sammendrag

Utgangspunktet var behovet for å belyse og få mer kunnskap om tolke-situasjonen og kunnskap om tolkens og tegnspråkbrukerens roller og muligheter i en tolke-situasjon, i sett av tegnspråkbrukerens synsvinkel. Mange døve og tegnspråkbrukere benytter seg av tolk i sitt arbeidsliv og hverdagsliv. Vi opplevde at det var store variasjoner i kunnskapen om selve møtet med den hørende verden via en tegnspråktolk og likeså kunnskapen om dynamikken i en slik situasjon. Tegnspråktolker har et profesjonsgrunnlag til å håndtere og fungere i en slik gitt situasjon. Tegnspråkbrukere har ingen eller lite grunnlag for å utnytte og benytte seg av sine muligheter til det beste for tolken og for seg selv i et møte med den hørende verdenen.

Problemstilling

Vi ønsket dermed *å utforske denne situasjonen utfra tegnspråkbrukerens synsvinkel, å belyse dynamikken i en tolke-situasjon og øke kunnskapen til tegnspråkbrukeren om sine egne muligheter og egen forståelse i bruken av tegnspråktolk.*

Forord

I en tolkesituasjon befinner det seg en tolkebruker(e), en hørende bruker(e) og tolken / tolker. Det foregår via minst 2 språk og flere kommunikasjonsformer i en slik situasjon. En tolkesituasjon kan sammenlignes med en trekantmodell. En tolkebruker har kommunikasjonsrelasjoner til den hørende og til tolken samtidig. Relasjonen mellom tolkebrukeren og hørende er visuelt basert i form av kroppsspråk og øyekontakt. Relasjonen til tolken er også visuelt basert i form av språket tegnspråk og visa versa det auditivt baserte fra hørende bruker og tolken som operer med begge basiske fundamenter.

Der finnes det ingen bestemt forløp eller rutine eller noe annet retningslinjer for en tolkebruker. En tolkesituasjon er ikke lik en annen tolkesituasjon. Til det er partene som regel byttet ut hver gang. Det er en annen tolk, en annen hørende bruker og tolkebrukeren selv kan også være en "annen" i den forstand at rollen tolkebrukeren har, er med tanke på tolkesituasjonens natur/formål.

Tolkebrukeren er ofte overlatt til seg selv i en slik gitt situasjon. Tolkebrukerne er individuelt forskjellige og ulike fremgangsmåter for hvordan en vil fungere i en slik modell.

Kunnskapen om denne dynamikken som eksisterer i en gitt tolkesituasjon er blitt innhentet, sortert, utvalgt og plukket frem i en 7-sju modulers program hvor tolkebrukeren kan bli informert og forhåpentligvis bidrar til å bedre tolkebrukerens forståelse og handlekraft i å være med å delta i en tolkesituasjon utfra sine egne behov og premisser som gagner tolkebrukeren selv.

Et tolkesituasjon som fungerer først og fremst for en tolkebruker og tolken (deretter hørende bruker), er et ønsket tolkesituasjon for begge.

I arbeidet med prosjektet endret den oppsatte veien en litt annen retning enn tenkt. Veibiten av selve modulene ble lagt mer tid og krefter i etterhvert som de ble videreutviklet og oppgradert etter kursgjennomføring. Videre ble også tolkebrukerne som da var kursdeltakere også hadde et behov med å utveksle og diskutere videoeksempler om ulike tolkesituasjoner og ikke minst egne opplevelser og tanker rundt dynamikken i en tolkesituasjon og nærliggende områder, samt behovet for å en lett tilgjengelig informasjonskilde (website: www.tobru.net) som kursmateriale vil befinne seg i istedenfor papirformat. Noe vi tror vil gagne tolkebrukerne fremover.

Prosjektet er finansiert av ExtraStiftelsen og NAV Farve – forsøksmidler arbeid og velferd.

Vi er glade for at vi fikk muligheten til å realisere dette prosjektet og ønsker å rette en stor takk til NAV Farve, ExtraStiftelsen, arbeidsgivere (Statped, deretter Norges Døveforbund) og tegnspråkbrukere og tolker som har bidratt til at TOBRU har blitt til en virkelighet.

Om prosjektet

Ved prosjektets start i 2012, var det to personer: prosjektleder og prosjektmedarbeider som stod for prosjektarbeidet. Med økonomisk støtte fra ExtraStiftelsen og NAV Farve. Daværende arbeidsgiver Statped - øst med sete i Holmestrand.

Det første skrittet var å etablere styrings-, prosjekt- og referansegrupper. Disse var representert av personer som enkeltpersoner, foreninger, organisasjoner og institusjonelle organer tilknyttet til rammen rundt en tolkesituasjon. Neste skritt var idemyldring i prosjektgruppen. Deretter begynte utformingen av kursmaterialet som bestod av sju moduler. Disse modulene skulle dekke de ulike områder og rammer rundt en gitt tolkesituasjon.

De to prosjektarbeiderne deltok på prosjektkurs som het "praktisk prosjektledelse", de startet med å utvikle undervisningsmateriell, hadde samtaler med tolkebrukere og tolketjenesten, de deltok på seminarer med opplegg hos tolker og laget helgekurs til primo 2012. Arbeidsgiverrollen ble overtatt av Norges Døveforbund, da prosjektleder skiftet arbeid og avsluttet sin stilling ved Statped for å begynne på sitt nye arbeid i Oslo.

En tragisk hendelse (dødsfall) reduserte prosjektbemanningen til en person i årets overgang til 2013. Prosjektet stod på stedet hvil. Det ble etterhvert satt i gang en spørrerunde for å overtagelse av den ledige stillingen som prosjektmedarbeider. Februar 2013 ble det tilsatt en ny person for denne stillingen. Grunnet denne hendelsen, var det behov for forlengning av prosjektets levetid. Det måtte settes tid til å innføre den nye medarbeideren i prosjektets formål og arbeid.

De første modulene (nr. 1 og 2) var klare for utprøving og de ble gjennomført på Ål folkehøyskole og kurssenter for døve og tunghørte og på bakgrunn av kursdeltakernes evaluering av kurset, ble kursmateriale endret og tilpasset. Slik gikk det i slag etter slag med utvikling av kurspakkeinnholdet. Modulene 3 og 4 fulgte samme vei og måte som de to første i året 2013. Mens modulene 5, 6 og 7 ble ferdigutviklet vinteren 2014. Det har vært kursarrangement på Ål folkehøyskole og kurssenter for døve og tunghørte for utprøving og evaluering av kursmodulene gjennom prosjektets levetid.

Prosjektarbeiderne har deltatt på ulike seminarer og kongresser som var tilknyttet tolkeorganisasjoner i og utenfor Norge under prosjekttiden.

I løpet av denne kursmaterialeutviklingen, oppstod behovet for å realisere et nettside som skulle erstatte kurspapirmaterialet og alt virksomhet som Tobru skulle benytte seg av. Tobru skulle bruke denne plattformen som base for sine presentasjoner og informasjonsverktøy. Det ble i første omgang kjøpt et domene (www.tobru.net) av firmaet domeneshop.com. Videre etablerte vi kontakt med en firma i Trondheim for utvikling av en webportal våren 2013. Etter en periode med mangelfull kommunikasjon, ble trondheimsfirmaet byttet ut med annet firma med base i Oslo som Norges Døveforbund har tidligere benyttet seg av, for å få fortgang i utviklingen av en webportal.

Vi så tidlig at behovet for film eksempler knyttet til de ulike temaene som de sju modulene tar for seg. Disse skulle eksemplifisere temaene som skulle presenteres for kursdeltakere og danne grunnlag for forståelse og diskusjon, og ikke minst meningsutveksling. Det ble bestilt filmopptak som prosjektleder førte oppsyn med og var med regiarbeidet, slik at filmene var i tråd med kursmodulenes egenart. Filmarbeidet og opptak foregikk våren 2014. Redigering, lyssetting og fremstilling gjenstår av filmene og lanseringen av webportalen skjer en gang etter prosjektets slutt.

Prosjektet TOBRU – hvordan bruke en tegnspråktolk på god måte ble avsluttet 30. juni 2014

Prosjektbeskrivelse

Vår 2012:

Oppstart av prosjektet "TOBRU – hvordan bruke tegnspråktolk på en god måte. Prosjektleder og – medarbeider gikk på kurs om praktisk prosjektledelseskurs. Det ble etablert en styrings- og prosjektgruppe som utfra en agenda skulle diskutere ulike syn om tolkebruk. Prosjektet innledet samtaler med tolkebrukere. De deltok på tolkeseminar "tolk på arbeidsplass". Det ble en reportasje i Døves Tidsskrift for å skape blest om prosjektet. Prosjektet fikk egen e-post. De påmeldte seg på internasjonal tolkeseminar, arrangert av EFSLI i Wien hvor temaet var "Makt og ansvar". Det ble utarbeidet et forslag til et sju-7 trinns kurspakke med temaer. Det ble foretatt en avtale, i første omgang 10 kurs, med Ål folkehøyskole og kurssenter for døve og tunghørte hvor målet var å kurse «Tolkebruker - hvordan bruke tegnspråktolk på en god måte». Det ble etablert kontakt med A.C. Møllers kompetanse senter om mulighet om produksjon av undervisningsmateriale eventuelt en nettside.

Høst 2012:

Utprøving av de første modulene på kurs i Ål folkehøyskole og kurssenter for døve og tunghørte. Vår deltakelse ved den europeiske tolkeorganisasjon EFSLI med tema «Makt og ansvar» i Wien i Østerrike. Prosjektmedarbeideren, Stig Krarup-Pedersen gikk brått bort og prosjektet ble «lagt på is» frem til den nye prosjektmedarbeideren, Morten Svendsen Brynhildsen startet.

Vår 2013

Den første delen av kurspakken med modul 1 -3, ble utviklet og utarbeidet. De ble testet ut på kurs i Ål folkehøyskole og kurssenter for døve og tunghørte. Videre ble de evaluert av kursdeltakerne og endret på. Påmelding av internasjonal tolkeseminar i Ljubljana, Slovenia i regi av den europeiske tolkeorganisasjonen EFSLI. Temaet var: "teknologi og tolking". Det ble laget en forlenging av avtalen med Ål folkehøyskole og kurssenter for døve og tunghørte, med sikte på "foreldrepakka". Et møte i Trondheim angående en hjemmeside for prosjektet. Modul 4 ble lagte og utviklet.

Høst 2013

Kurset om modul 4 ble gjennomført, evaluert av kursdeltagerne og endret på.
Seminardeltagelse på internasjonal tolkeseminar i Ljubljana, Slovenia.
Deltagelse av tolkeseminarhelg i Oslo angående billedtelefon. Tanken på filmeksemplarer i kursmateriale, foretok Tobru en undersøkelse om aktuelle locations i Oslo og omegn og utarbeiding av en liste om rollebesetning og utforming av annonsering av dette. Tobru etablerte kontakt og samtaler med Thordarson om filmopptak som skal bli innlemmet i kursmaterialet.

Vår2014

Kursmaterialet blir ferdig. Modulene 5, 6 og 7 ble utarbeidet og utviklet. Kursvirksomheten i samarbeid med Ål folkehøyskole og kurssenter for døve og tunghørte har nådd til modul 4.
Flere samtaler og møter med Thordarson data om film, rollebesetning og locations. Tobru skriver og

Utarbeider et filmmanus som inneholder ulike tolkesituasjoner. Prosjektleder overvar filming og regissering av manuset. Prosjektet avsluttes 30.juni 2014. Filmene ble redigert og lys- og lydsatt og lastet opp på websiden i begynnelsen av høsten 2014.

Modulene

Det ble opprettet sju – 7 moduler som skulle dekke de ulike temaer og områder som en tolkesituasjon kunne berør. Punkter og temaforslag hadde vi fått fra våre referanse- og prosjektgrupper gjennom et styrt agenda og program som dannet grunnlag for diskusjoner og meninger.

Modulene ble følgende introdusert som;

Modul 1:	Generell informasjon
Modul 2:	Rollene
Modul 3:	Kommunikasjon
Modul 4:	Samarbeid
Modul 5:	Rettigheter
Modul 6:	Tolkesituasjoner
Modul 7:	TOBRU's tolkevett regler.

Den første modulen tar for seg en presentasjon om hva TOBRU er og står for. Hva er formålet med kurspakken og intensjonen i det å bli en bedre tolkebruker. Modul nr. 2 viser og forklarer hva og hvilke roller som eksisterer i en tolkesituasjon. Kursdeltagerne skal bli bevisste på hvilke roller de kan ha i ulike situasjoner med tolk. Den tredje modulen tar for seg de ulike kommunikasjoner som kan være i en situasjon med tolk og ikke minst språk og kommunikasjonsformer man kan benytte seg av i en tolkesituasjon. Den fjerde modulen omhandler om hva som er viktig og hvordan man kan få til en god samarbeid mellom de ulike aktørene i en tolkesituasjon. Den femte kurspakken handler om hvilke rettigheter en tolkebruker har og hvilke lover og paragrafer som beskytter retten til å ha en tolk. Modul nr. 6 viser ulike tolkesituasjoner og tolkevarianter man kan benytte seg av. Dette i ledd med bevisstgjøring av muligheter en tolkebruker kan ha.

Den siste modulen er en oppsummering av alle modulene hvor man går gjennom alle modulene og minner kursdeltakerne (tolkebrukerne) om huske-/sjekkliste for å bidra og påvirke sin egen bruk av en tolk på en god måte.

Webportalen

Opprinnelig var det tenkt å opprette en facebook-virksomhet knyttet til kursdelen av TOBRU. En slags lukket gruppeforum hvor kursdeltagere kunne utveksle meninger. Vi ble snart klar over at det ville være for snevert for å dekke behovene til kursdeltagerne og kursgjennomføringen. Et domene (www.tobru.net) ble kjøpt av firmaet Domeneshop.

Behandlingsverktøyet som er valgt til å drifte nettsiden på er programmet "Wordpress", versjon 3.2.1 i skrivende stund. Websiden er inndelt i 3 hovedområder og inndelt i 3 nivåer: Førsteside som er nivå 1. presentasjonssider om modulene og om Tobru er nivå 2. Tredjenivået er selve kurspakkene (modul

1 til 7) og informasjonssiden (om TOBRU). Nivå nr. 2 som omhandler presentasjonssidene, skal presenteres i to språklige utgaver i første omgang: Norsk tegnspråk og Norsk (bokmål).

Oppsummering

- 2 personer, hvorav 1 person var med hele prosjektets lengde og den andre ble avløst halvveis i prosjektets levetid. De to personene har ulike kompetanse og erfaring i prosjektet målproblematikk og prosjektets utviklingsområder.

- Innhenting av nødvendig data og empiri gjennom egne erfaringer og besøk med/på ulike personer/seminarer/møter/fora i regi av tolkeorganisasjoner, NAV, døveforeninger og andre settinger.

- Utvikling av kurs-materiale (7 moduler) som ble utført, testes, endret og videreutviklet gjennom tilbakemeldinger fra deltagere i ulike arenaer som døveforeninger (temakveld), Ål folkehøgskole (kurs) og informasjon/presentasjonsforedrag av "Tolkebrukerne – hvordan bruke en tegnspråktolk på en god måte?" (TOBRU) i andre arenaer.

Tilbakemeldinger fra deltagere på kurs og foredrag har vist en stor andel av tegnspråkbrukere og tolker er svært interesserte i dette kursmateriale som har blitt utviklet og at brukerne vil forstå mer om tolken og dens rolle og ikke minst sine egne muligheter til å bedre ens tolksituasjon i sitt arbeidsliv og hverdagsliv.

Følgende forhold kan oppsummeres:

- Mange tegnspråkbrukerne har et behov for å forstå dynamikken i en tolke-situasjon og sin egen rolle i en tolkesituasjon.

- De har et behov for å vite om hvilke muligheter de har til å endre en tolke-situasjon som de ikke er fornøyd med, til en konstruktiv og givende måte for alle parter.

- De har et behov for en mulighet til å innhente forståelse/kunnskap om "Tolkebrukerne-hvordan bruke tegnspråktolk på en god måte?", på en grei og enkel måte.

- Mange tegnspråkbrukere har et behov for veiledende materiale som gir en kunnskap om dynamikken i tolke-situasjonen.

Avslutning

Tolkebruker, det ligger i ordet. Det å bruke en tegnspråktolk. Det å jobbe med en del av det menneskelige aspektet av et system som tidligere av vært lite fokusert på, har vært en interessant og spennende utfordring.

Vi som er tolkebrukere har alle ulike og like erfaringer på forskjellige måter i vårt møte med tolken og vår tolkebehov. Det vi har sett på ferden i løpet av prosjekttiden, er at man er ikke alene om det og heller ikke alene i en tolkesituasjon. Tolkebrukeren er en del av noe større, så individfokuset måtte

utvides til en slags gruppefokus. Et fokus som innlemmer tolkebruker med tolken og den hørende bruker i en trekantmodell.

Ved å møte en slik situasjon med ervervet kunnskap og bevissthet om de ulike dynamiske elementer som finnes i en slik situasjon, håper vi at tolkebrukeren vil være i stand til å foreta valg og handlinger som er til beste for seg selv og tolken. Vi håper tolkebrukeren, gjennom kursmodul deltakelse, vil få de ønskelige verktøyene en bruker får til å kunne bruke en tegnspråktolk på en god måte.

Kilder

- Tolkeutredning 2008, Framtidens tolke- og kommunikasjonstjenester for døve, døvblinde og hørselshemmede.

Om TOBRU

Prosjektet "Tolkebruker – hvordan bruke tegnspråktolk på en god måte."
e-post: tobru2012@gmail.com
nettside: www.tobru.net

Støtte – og samarbeidspartnere: